

Степан Антонів

РОСЛИНИ
й історія розвитку
України і людства

Моїм рідним, внукам
Богдану, Тарасу, Марії,
друзям, незламним
українцям усіх часів,
прихованих різними
назвами одного й того ж
народу, присвячується

Вінниця
«ТВОРИ»
2023

УДК 582.5:291.212.3ББК 28.585(4УКР)

А 72

Рецензенти:

М.М. Барна – доктор біологічних наук, професор кафедри ботаніки та зоології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, академік Академії наук вищої освіти України, заслужений діяч науки і техніки України.

М.Ф. Кулик – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач відділу Інституту кормів та с.г. Поділля НААН, член-кореспондент Національної академії аграрних наук, заслужений діяч науки і техніки України.

В.С.Задорожний – кандидат сільськогосподарських наук, перший заступник директора з наукової роботи, завідувач лабораторії землеробства Інституту кормів та сільського господарства Поділля НААН.

Рекомендовано вченою радою Інституту кормів та сільського Поділля НААН (протокол № 12 від 04 листопада 2022 року)

Антонів Степан

А 72 **Рослини й історія розвитку України і людства:** Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2023. – 368 с.: іл.

ISBN 978-617-552-313-1

Видання друге, доповнене, уточнене й частково зредаговане згідно Українського правопису 2019 року.

Людину зробило цивілізованою одомашнення рослин, а потім тварин. Про що все-таки говорять назви культурних, корисних, дерев-тотемів та інших рослин, звідки взялись їх назви? Народні місцеві фітоніми чи суворо наукові латинські або стародавні, що сягають своїми коренями у прадавній орійський період України та інших народів світу, чи нові, порівняно недавні – всі вони несуть надзвичайно цінну інформацію, яка дозволяє нам краще пізнати нашу історію, що і є істиною оріїв, при цьому навчитись розумно використовувати і берегти наших зелених друзів. Наші предки першими у світовій цивілізації виростили хлібні злаки, розробили основи землеробства, створили астрономічні, астрологічні, географічні, та високодуховні сакральні знання, термінологію, обряди, хліборобський календар або колодар.

Науково-історичне видання про незаперечні вагомні внески у світову цивілізацію славних предків українців у віднайдення в дикій природі й одомашненні, окультуренні, вирощуванні хлібів, овочів, фруктів.

Для педагогів, учнів навчальних закладів, викладачів і студентів ВНЗ, зокрема біологічних, агрономічних, медичних, філологічних, географічних, історичних спеціальностей як додаткова література, що спонукає до наукової праці. Для громадян України та інших держав, що прагнуть поглибити знання про мудрих наших предків.

УДК 582.5:291.212.3ББК 28.585(4УКР)

@ Антонів С.Ф., 2023

@ ТОВ «ТВОРИ», 2023

ISBN 978-617-552-313-1

Зміст

1. Передмова.....	3
1.1 Переднє слово	3
1.2 Від автора.....	5
Культурні рослини:	10
Зернові, зернобобові культури, гречка	10
2. Пшениця озима та яра, витоки еволюції її походження та назви в історії формування української нації.....	10
3. Жито озиме і яре – рослина, яка дає життя з прадавніх часів Трипільської цивілізації.....	18
4. Овес посівний – найпошанованіший злак наших предків..	21
5. Ячмінь, ярець, пшенопша – перший зерновий, хлібний злак оріїв, сировина броварів для виготовлення пива та віскі, антибіотик.....	24
6. Просо – прошена у Бога оріями-праукраїнцями улюблена рослина, козацький куліш.....	29
7. Горох, сочевиця – священні бобові рослини від Бога Ора, посіяні за часів царя оріїв Оха і цариці Сочевиці	31
8. Горошок чоткоподібний – харчова рослина наших предків, забута сучасними аграріями.....	35
9. Боби кінські, забобонні греки і римляни у їх фобії (зневазі) до цієї рослини.....	36
10. Нут і загадки божественної триєдності світу у словах з архетипом «чер». Ціцерон, чічере.....	37
11. Гречка – символ українців-гречкосіїв, історія походження цієї культури і її назви, антирадіаційні та інші корисні властивості гречаної каші	38
Технічні культури	41
12. Льон – одна з найдавніших культурних рослин, з якого почалась епоха трипільських тканин, одягу, вишиванки, рушників	41
13. Коноплі рослина божої сутності, важлива технічна культура, що стала забороненою	43
Овочеві рослини	45
14. Капуста, її назва з українськими архетипами у мовах народів Європи, споріднені слова, топоніми, прізвища.....	45

15. Щавель, щастя велике, квасний смак борщу, шавниця.....	48
16. Буряк, Бога Ра корінь, се Коло. Орійські, праукраїнські корені у назвах цієї культури, борщ.....	49
17. Цибуля і часник – чудодійні рослини, символи сили, витривалості, хоробрості, здоров'я воїнів, українські архетипи у їх назвах.....	51
18. Мак – корисна, цілюща й заборонена рослина, оберіг українців. Маковій – свято торжества рослинності, переважний вплив українців на творення слів, імен, назв із коренем «мак».....	57
19. Гарбуз, Геловін – язичницьке свято давніх кельтів українського походження як день вшанування предків	65
20. Огірок, його поважний вік та шлях в Україну в зворотньому напрямі	67
21. Салат – солена зелень	68
22. Хрін – корисна й цілюща рослина, злісний бур'ян, українська етимологія назви	69
Ягідні та плодові культури	71
23. Суниця, полуниця – рослини із запахом Сонця небесних оріїв, справжній дар літа	71
24. Малина – слово, від якого стає солодко, колірна ознака походження назви і похідних лексем та імен	72
25. Порічки, винички. – ягоди радості для людей	73
26. Виноград, винорад – плід радості, мудрості та безсмертя, праукраїнські архетипи у назві латиною. Етимологія назв Крим, готи, німці	74
27. Яблуня, я білуня, дерево з небес, плід кохання. Українські архетипи у його назвах індоєвропейськими мовами та похідних значень	76
28. Груша – священне дерево Перуна, на якому Один приймав руни-письмена для всього людства, небесний рай у назві держави Україна	81
29. Вишня, черешня – фруктові делікатеси, оспівані українськими поетами, символ Бога-Творця Вишня та Сонця	84
30. Слива – прадавній природний гібрид, походження її назви ..	87
Кормові рослини	89

31. Конюшина, команиця, конотоп – рослина, яка відновлює родючість ґрунтів з часів Трипілля, її оздоровчі властивості, українські архетипи у назвах і словах мовами народів Європи	89
32. Лядвенець рогатий, його зв'язок зі словником Козака Луганського – Володимира Даля	95
33. Люцерна, зв'язок її назви з медом, медициною, Мідією – країною оріїв	96
34. Буркун – рослина приємних пахоців, медонос, символ дикого степу.....	99
Дивосвіт найменувань корисних та рідкісних рослин.....	100
35. Айстра – зірочка Сонця	100
36. Болгай – рослина, яка болі гоїть. Переліт, заяча конюшина багатоліста	101
37. Барвінок, осяяний сонцем барвистий вінок	101
38. Вероніка – рослина, яка у своїй назві українською і латинською мовами несе перемогу	102
39. Волошки сині, блават, чичинчик, міцник, кентаври та їх цілющі трави, амбросія – їжа безсмертних богів	104
40. Гладіолус, гладкий меч, півники	106
41. Деревій звичайний, або трава Ахілла – давньоукраїнського героя Троянської війни	107
42. Дивосил, оман високий, сур'я – священний напій українців, імена Сонця, слова із архетипами «су» і «ман»	107
43. Дія небес – гвоздика, Діана, Дій, Див, Дзеус – Зевс	111
44. Женьшень, панацея, пан – одно з імен Бога, цикламен, «це – архетип живої енергії, флокси	112
45. Живокіст лікарський зрощує кістки	113
46. Звіробій, прозірник, божа кривця, цілитель ран, рослина, яка нікого не вбиває	114
47. Конвалія, лілія аріїв травневого лісу, краса Ноя (Ная)	116
48. Кропива дводомна, коприва, хлорофіл якої близький до гемоглобіну крові, цілитель тварин, архетипи її назви із коренями «ум», «пал»	117
49. Кульбаба лікарська, майка, колобаба, богиня Слава, природний барометр, бур'ян, ліки, харч, латинська назва з українськими архетипами.....	120

50. Любка дволиста, твердостій, висушені чудодійні бульбочки високої поживності – амулет виживання козаків в екстремальних ситуаціях, оріїв хід	123
51. Мандрагора, мандригуля, любовні яблука – чудодійна рослина магічної сили, подарована Богом	125
52. Миколайчики та ім'я Микола – символи, що ми народ сколотів, який глибоко шанує Бога Творця в образі Кола- Сонця	126
53. Незабудка – символ кохання та вірності кольорів українського прапора. Її сік гартує сталь козацьких клинків ..	127
54. Неопалима купина – чарівна рослина українських Медоборів	128
55. Нечуйвітер, яструбиний зір, латинська назва з українськими архетипами божого розуму, матеріал генетичних досліджень Грегора Менделя	129
56. Первоцвіт, ранкове коло, жовтець, ворота божі в добре і щедре літо	130
57. Перестріч гайовий – дві долі в одній рослині кольору державного прапора України, символ зародження життя на Землі	131
58. Петрові батоги, опоетизована божественна назва, пов'язана з іменем «Петро», цикорій, його корені та кава	132
59. Перстач прямостоячий – символ сили, потенції, козацький женьшень, калган, українські архетипи у назві	133
60. Пирій – вогонь полів повзучий, небажаний гість і добрий помічник	134
61. Півники, ірис, райдуга, Прометей, Рама – уродженець Скитії, який сповістив майбутнє свого народу	136
62. Підмаренник справжній або Іванчик золотий, медова трава – легендарна купальська рослина та підмаренник чіпкий – унікальні витвори природи, наші зелені сусіди	138
63. Полин – трава Артеміди (Орти), символ здоров'я, оберіг від злих сил, Опалун (Аполлон) – уродженець Гіпербореї праУкраїни	140
64. Пшінка весняна у жартівливій пісні лемків. Жовтець, салата	142
65. Розмарія, багульник болотний, багно звичайне. Історія	

ладану, пісні і лемків	143
66. Рум'янок, ромашка лікарська. Свята Маруна в легендах лемків. Роман і споріднені слова	145
67. Фіалка, братки – символ весни і молодості, українські корені в латинській назві.....	147
68. Чаполоч пахуча – рослина ароматної, запашної настоянки за назвою «зубрівка», латина з українськими архетипами. Хля, хлопець	148
69. Червона рута – легенда Карпат, оспівана в однойменній пісні Володимира Івасюка, свято Івана Купала, собітка, ватра.	149
70. Чистотіл звичайний, бордун, леміз – священна, цілюща рослина, сік якої є символом крові звитяжця, що поліг за волю	152
Дерева – тотеми, древоведи-друїди, здоров'я.....	154
71. Береза – священне Богородичне дерево, символ першої писемності, чистоти дівочого серця, цілюща, оспівана українцями рослина	158
72. Бузина – рослина великої цілющої сили, українська латина у назві, історія слів: негор, копт. Зв'язок мови коптів, скитів та лемків	164
73. Бук – символіка походження писемності, мудрості, величі і перемоги прабатьківщини слов'ян. Буковина, Бескиди, Буківська культура	166
74. Верба – символ незнищенності України	173
75. Вільха – від лиха із антисвіту, ольшина, лемич, лелич	178
76. В'яз, берест, Берестечко, Берестейська земля. Олексій Берест – герой України	180
77. Горіх розкішний – священне дерево Ора, символ багатства, греки-елліни, Волощина, Велес	182
78. Горобина звичайна – терпкий ловець птахів, символ дівочої долі, оздоровлювач повітря	185
79. Граб, карпан – дерево-тотем карпів, символ чоловічої сили, прадавності автохтонів України у їх прізвищах	186
80. Дуб – втілення надійності, міцності, довголіття, великодушності та благородства українців	190
81. Калина – символ українського вояцтва, його незламності, незнищенності України, дівочої краси та гідності	195

82. Клен, явір – давній рятівник людини, тварин	198
83. Липа – дерево універсальної привабливості, благословенне Богом, медодайне, слово «тілю» у її назві латиною	201
84. Ліщина, її надзвичайна корисність й непоказна краса	206
85. Осика тремтлива – символ захисту від нечистої сили, трепета, слова із архетипами «тр», «стр»	207
86. Сосна – символ життєвої сили, вірності, стійкості й безсмертя української нації. Борті, божа муха	209
87. Тополя – сторож людських доль, символ дівочого й жіночого суму, свято Тополі, дерево-тотем полян	212
88. Ялина, смерека, ялиця – могутній дух лісу, оберіг людини, дерево, яке чує, відчуває, бачить	214
89. Ялівець, ядловець, яду ловець, санітар лісу, український кипарис, легенда Лемківщини	218
90. Ясен, елем – символ чистоти чоловічої душі, надійності парубків.....	220
91. Шипшина – кущ тотем, священна, цілюща рослина	222

Історія розвитку давньої хліборобської культури українців, обрядів, звичаїв та традицій, встановлення закономірностей світобудови, термінологія, колодар оріїв...	224
92. Хліб – плід Землі та Сонця, символ життя, дружелюбності та гостинності	224
93. Флора чи тло Ра, рослинні орнаменти, Шум, Гайбог	230
94. Рослини, їх космічна роль, фотосинтез. Лан, поле, плантація, Етрурія, атланти	233
95. Полупанівка, божественна назва з прадавньої історії українців любові Бога Творця і Божої Матері на Святій Горі..	238
96. Хліборобський календар або колодар оріїв – від січня до січня, божественні назви явищ, доби, днів, пір року, сторін світу, виміру часу	246
97. Колиска цивілізації, прадавні українські терміни, міти, легенди орійських племен	268
98. Урожай, Урай, Урбан, овочі, городина, плід – багатство українців	279
99. Рід, родина, природа, синьо-жовті кольори зародження	365

життя, господарство, оселя, ромб – символ родючості засіяного поля та жіночого лона	281
100. Колос, колосок, зерно, насіння, се мена, колач, корочун, дідух, шекель, гаруш, зажинки, обжинки – символи хліборобства, Геродот.....	282
101. Спаса	285
102. Сіяти, сяти, ся – символ завершення божественної дії, письмо, мова	286
103. Корма, корова-муня має – священна істота, що дає життя, трава, хопта, худоба	287
104. Орати землю – це молитись до Бога, культ Ора, робити, праця в полі, як вогонь на волі, філософія добра	289
105. Орійські племена, їх колонізація Єгипту, Близького Сходу, троянці, етруски, теукри – засновники Риму, походження назв Україна та козаки	292
106. Триптолем – вчитель хліборобства.....	300
107. Рюрики, Рюриковичі, землеробські символи	302
108. Назви зірок, астрономічні знання, символи духовного світу українців і землеробство	304
109. Земля, роль травяного покриву у створенні чорноземів – національного багатства українців	322
Післямова	330
Слово подяки	336
Використана література	338
Абетковий покажчик основних понять, назв, персоналій, топонімів, слів	346
Зміст	360